

TRAINING AS A FACTOR FOR THE COMBAT ABILITY OF TACTICAL LAND FORCES

Ivayloi Hinov

National Defence College Georgi S. Rakovski, Command and Staff Faculty, Sofia, i.hinov@rndc.bg

Abstract: *The successful accomplishment of the missions and tasks of the military tactical units is the result of their combat ability. As an element of combat ability, the training of Tactical Land units is an important factor for the construction and maintenance of combat forces. The report outlines the basic principles and pillars on which training through the lens of combat ability must be built, and the relationship of training with fighting power is presented.*

Keywords: *Training, combat ability, fighting power*

ПОДГОТОВКАТА КАТО ФАКТОР НА БОЕСПОСОБНОСТ НА ТАКТИЧЕСКИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОТ СУХОПЪТНИТЕ ВОЙСКИ

Ивайло И. Хинов

Негативните тенденции за възникване на нови кризи и конфликти и задълбочаване на съществуващите, пряко или косвено влияят върху националната сигурност на страната и изискват поддържане и развитие на отбранителните способности. Въпреки претърпените трансформации във въоръжените ни сили (ВС), както и членство на страната ни в НАТО и Европейския съюз (ЕС), основен приоритет за военнослужещите от Сухопътните войски е изграждането и поддържането на боеспособни и подготвени формирования, готови да изпълняват своите задачи по всяко време и при всякакви условия на обстановката. В подкрепа на това е очертаващия се приоритетна висшето военно ръководство, както и политиката на страната в областта на отбраната, като целта е създаване на боеспособна армия, което е предпоставка за изпълнението на конституционните ѝ задължения.

Формированията от Сухопътни войски, като основен елемент на Българската армия ще изпълняват задачи по защита на териториалната цялост и суверенитета на страната ни съвместно със сили и средства за колективна отбрана на НАТО. Формированията е необходимо да бъдат способни да водят успешно операции в реална обстановка и да изпълняват поставените им задачи в зависимост от тяхното предназначение и в различни специфични среди (Градев К., Влияние на специфичните условия на средата върху използването на формирования от сухопътните войски Част I, ВА, С., 2014 с. 5 „Специфичната среда е съвкупност от фактори, определени от физикогеографските особености, инфраструктурата, психологическия климат и действията на противостоящите сили (ПС), които в обусловената си обвързаност налагат провеждането на допълнителни мероприятия при планирането, организирането и провеждането на тактическите действия”). Именно тази им способност се дефинира, като боеспособност, която отразява състоянието на собствените войски, конкретната операция и ус-

ловията на средата за провеждането ѝ. Със своите тактически формирования (за целта на доклада под тактически формирования, автора визира: -бригада, полк, батальон.), Сухопътните войски представляват фундамента върху, който следва да се гради боеспособността. За изграждането, поддържането и/или възстановяването ѝ влияят редица фактори в това число и нивото на тяхната подготовка.

Факторите са разнородни елементи на средата на провеждане на бойните действия, характерни особености на самите формирования и ефективност на реализираните от тях функции, които са определящи за успешния ход на всички операции. Те са основните жалони, с които трябва да се съобразява командира в пътя си към постигане на желания краен резултат или изпълнение на задачите.

Естествено в това число могат да бъдат причислени и редица външни фактори, които командирите на тактическо ниво не биха могли да контролират. Към тях спадат икономическото състояние на страната, развитието на проектите за модернизирването на БА, отделяне на определен процент от БВП на страната за отбрана и др.

Изграждането на боеспособни формирования се заключава не само в изпълнението на План 2024 и достигането на 2% от brutния вътрешен продукт да се отделя за отбрана. Според този критерий Българската армия заема 60-то място по боеспособност от общо 136 държави в престижната класация на специализирания сайт GlobalFirepower (GFP) за 2018 година, като при формирането на коефициента за военната мощ на всяка една от държавите се вземат предвид над 50 показателя, сред които освен бюджета за отбрана са и бойната техника и броят на военнослужещите, с които разполагат те. [10]

С развитието на проектите за модернизирването на БА и в частност този на СВ все повече въпросът за боеспособността на ВС е актуален днес и ще продължи да бъде такъв. Много експерти в областта на военното дело считат, че с придобиването на нова техника и с осигуряването на обучен личен състав, който да борави с нея, ще се гарантира осигуряването на необходимата боеспособност. Но дали само финансовите средства отделяни за отбрана, новата техниката и личният състав са елементите от които се формира боеспособността?

Съгласно действащите нормативни документи боеспособността се променя на база на нейните основни елементи. Два от тях са:

- Подготовката и сглобеността на формированията;
- Подготовката и опита на командирите и щабовете и умението им най-ефективно да използват в боя наличните сили, средства и ресурси и да осъществяват управлението им в хода на боя.

Като основен императив на способността (Елементите на отбранителните способности са определени в „Национална отбранителна стратегия” и „Ръководство за планиране на отбраната, базирано на способности”. Съгласно тези нормативни документи елементите на способността са: Доктрини и концепции, организационна структура, подготовка, оборудването и материални средства, личен състав, командване и управление, инфраструктура и оперативна съвместимост), подготовката на формированията от Сухопътните войски винаги е била основен приоритет и предизвикателство не само пред командирите и щабовете, но и пред личния състав от формированията.

Множеството количествени и качествени фактори, ще влияят на боеспособността по различен начин, както при планиране и организиране на бойните действия, така и в хода на боя. Що се отнася до подготовката тя оказва своето най-силно влияние преди, докато в хода на бойните действия подготовката е следствие на принципите на, които се планира, организира, провежда, отчита, контролира и анализира. В същността на понятието „боеспособност”, в зависимост от контекста се възприемат различни тълкования, които не се изключват едно спрямо друго. За тази цел в доклада, се възприема по-общо определение за „боеспособност”, а именно: „Способността на определено формирование, да притежава необходимата подготовка за изпълнение на бойни задачи и успешно да я реализира в хода на боя, в зависимост от своето предназначение, в конкретна среда, срещу конкретен противник и в зависимост от намерението на старшия командир”.

Анализирайки националната доктринална база, боеспособността се свързва не само с планирането и провеждането на операции. То е залегнало и в Доктрината за подготовката на Въоръжените сили на Република България. Доктрината разглежда боеспособността като функция на подготовката на командирите, щабовете и формированията. Подготовката на командирите, щабовете и формированията осигурява знания на личния състав, усъвършенства техните навиците и уменията, както и сглобеността на щаба като орган за управление, гарантира поддържане на необходимата степен на бойна готовност и боеспособност и създава условия за нейното съхранение. [4]

За да се направи един по-обстоятелствен анализ на състоянието на подготовката следва тя да бъде разглеждана като една сложна система, която трябва да се ръководи от определени принципи, да бъде градена и/или поддържана на основни стълбове и да бъде ориентирана към изпълнение на конкретни изисквания или стандарти.

Подготовката не би изпълнила своите цели без наличието на **четири основни стълба**.

На **първо място** това е наличието на формиране (организационна единица) и неговото организационно изграждане. Тук е удачно да се спомене, че е възможно възприемането на **два основни подхода** за избор на формиране. **Първият** (организационен подход) е възлагане на конкретна мисия на вече обособено към момента тактическо формиране, а **вторият** (функционален подход) е формиране на бойна група, основата на която следва да е тактическо формиране в зависимост от планираните задачи.

На **второ място** наличие на подходяща оперативна среда за провеждане на подготовката в това число и наличие на формиране, което да имитира действията на противостоящата страна. Това включва изграждане и поддържане на подходяща учебно-материална база, наличие на учебни центрове и полигони, поддържане на инфраструктурата във военните формирования за нуждите на подготовката, участие на формирования в учебните центрове на партньорите от НАТО и ЕС. С развитието на технологиите и поставянето на по-високи изисквания към подготовката в условията на ресурсен дефицит, важно място заема наличието и използването на конструктивни и живи симулационни системи и тренажори.

Като **трети** основен стълб е наличието на обучаващ състав. Това включва: командирите от всички степени, инструктори, ментори, групи за контрол и помощ и оценители и др. Те следва да притежават целенасочена квалификация и да са преминали необходимото обучение.

Всяка една сложна система, каквато е подготовката, е ограничена в определени рамки. Това е така за да може да се реализира успешно и изпълни своите цели. Именно тази рамка се задава от **четвъртия** стълб, а именно наличието и следването на всички концептуални, доктринални и приложни документи, с които се регламентират процесите свързани с подготовката.

Освен споменатите четири основни стълба, подготовката трябва да бъде планирана и провеждана в съответствие с определени принципи. Доктрината за подготовка предоставя някои основни и допълнителни принципи като цяло за Въоръжените ни сили. Разглеждана в контекста на боеспособността, на тактическите формирования от Сухопътните войски, може да се твърди, че същите са валидни, а тези от съществено значение, биха могли да се обособят най-общо в **две основни групи**, които са **ориентирани към личния състав и концептуално ориентирани**.

Към **първата** група – ориентирани към личния състав може да се причислят:

- реалистичност – личния състав следва да се подготвя така както ще се бие;
- подготовката е задължение на командирите – както младшия команден състав, така и командирите са отговорни за подготовката на своите подчинени. Те от друга страна следва да се подготвят за лидери на своите подчинени.

- постоянно усъвършенстване – личният състав следва ежедневно да усъвършенства и развива своите знания и умения. Също така военнослужещия трябва да има и способността за самооценка;

- съвместимост - подготовката да осигурява единство както между представителите на различните родове войски и видове въоръжени сили, така и постигане на съвместимост с щабвете и формиранията на НАТО и ЕС.

Към **втората** група – концептуално ориентирани може да се причислят:

- целенасоченост – на база нормативните документи и подчинена на научността подготовката следва да бъде ориентирана към изпълнение на определена мисия и задачи;

- базирана на стандарти – постига се чрез ръководните документи за сертифициране, оценка и анализ за състоянието на подготовката на формиранията, достигането и поддържането на определени стандарти;

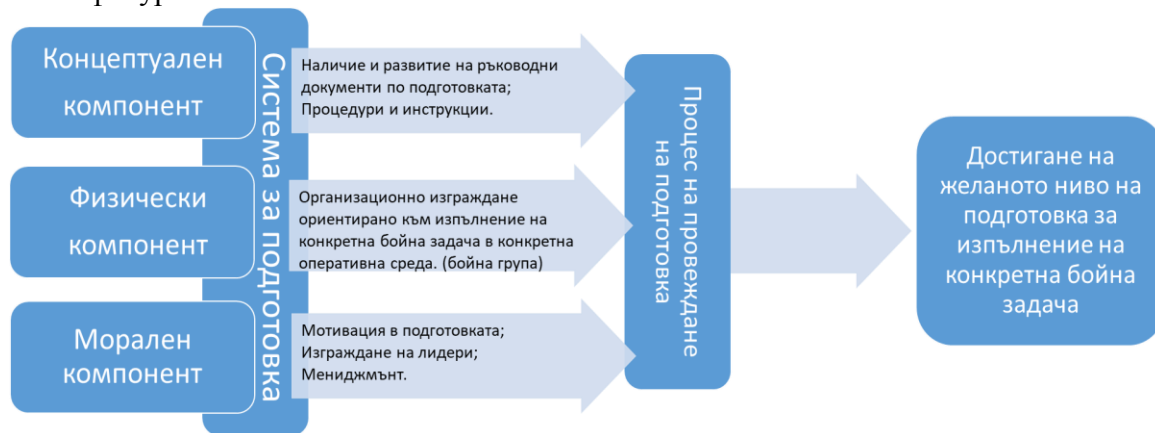
- единство в провеждането на подготовката – изразява се в единния начин на провеждане на подготовката от различни формирания с еднакво предназначение. Постига се чрез единни методики и програми за подготовка.

Неминуемо изграждането и поддържането на боеспособни формирания, ще се определя и от формиране на бойната мощ. Като съставна част от военната мощ, Сухопътната (бойната) мощ представлява максималният ефект, който може да бъде постигнат от сухопътния компонент за единица време в конкретна среда. Тя се изразява в заплахата за използване или използване на сила от сухопътния компонент. [3, 5]

Сухопътната (бойната) мощ съдържа три взаимосвързани и препокриващи се компонента: **концептуален, морален и физически**. Ако един от тях не е налице, се стига до липса на бойна мощ [5].

В контекста на подготовката, някои от доктриналните документи [4, 5] разглеждат подготовката като елемент от моралния компонент и фактор за неговото изграждане и поддържане, докато други [9] включват подготовката като част от физическия компонент.

Следвайки принципите и анализирайки стълбовете върху които се гради подготовката в контекста на боеспособността на тактическите формирания може да се твърди, че подготовката следва да бъде включена и разглеждана в трите компонента на Сухопътната (бойната) мощ така както е представена на фигура 1.

Фигура1: Връзка между сухопътната мощ и подготовката на тактическите формирания.

В **концептуален аспект** подготовката на формиранията и техните щабове се ръководи от определени документи определящи и даващи насоките за нейното планиране, организиране, провеждане, анализиране и извличане на поуците от практиката. Такива основни документи са:

- Доктрина за подготовката на Въоръжените сили на Република България;
- Ръководство за ученията във Въоръжените сили на Република България;
- Ръководство по физическа подготовка и организиране на спортната дейност във Въоръжените сили на Република България;
- Директива за извличане на поуците от практиката;

- Курс за стрелбите със стрелково оръжие и бойни машини във Въоръжените сили на Република България;
- Ръководство за планиране, провеждане, отчитане и анализиране на подготовката на щабовете и военните формирования от Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната;
- Ръководство за проверка, оценка и сертифициране на щабовете и военните формирования от Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната;
- Указанията на началника на отбраната за планиране и провеждане на подготовката на въоръжените сили през периода 20XX г. – 20XX г.;
- Указанията на началника на отбраната за създаване на организация по отчитане на подготовката във въоръжените сили на Република България;
- Указанията на началника на отбраната за организиране процеса на отчитане на индивидуалната и колективна подготовки при атестирането на военнослужещите от въоръжените сили на Република България;
- Сборника с теми и занятия за индивидуална и колективна подготовка на формированията от Сухопътните войски;
- Указанията на Командира на Сухопътните войски за предстоящата година, както и указанията на командирите на формирования за планиране, провеждане и отчитане на подготовката на щаба и пофчинените формирования пре 20XX г.;
- Заповедите, ръководствата, курсовете, наставленията, методиките и други нормативни документи регламентиращи подготовката.

Изискванията на действащите програми и методики за подготовка на формированията, развитието на националните и доктринални документи, нововъведените „Курс за стрелбите със стрелково оръжие и бойни машини във Въоръжените сили на Република България“ и „Ръководство за ученията във Въоръжените сили на Република България“ както и ежегодните указания за подготовка на формированията, налагат единно разбиране на дейностите не само в етапа на подготовка на определено учение, но и по време на неговото провеждане. Хармонизирането на процедурите при провеждане на ученията, предоставянето на подробни методически указания и теоретични знания, както на обучаемите така и на обучаващия личен състав ще предостави възможността и ще способства за правилното провеждане на подготовката и би довело до съхранение на времеви и човешки ресурс [1].

В контекста на **моралния компонент**, подготовката следва да се разглежда предимно в подсистемата на индивидуална подготовка. Същността се състои в изграждане на военнослужещия или с други думи в придобиване на знания, умения и навици и развитие на своите познавателни способности, и формиране на собствените си морално-психически качества. Целенасочената и реалистична подготовка и възпитанието в честност, дисциплина, самоуважение, вяра в правотата на общата кауза, в качествата на въоръжението и бойната техника изграждат и поддържат моралният компонент.

Съгласно „Доктрина за сухопътни операции“ моралният компонент се състои от три основни елемента: **мотивация, лидерство и мениджмънт**. Тези елементи през призмата на подготовката, основно са ориентирани към личния състав. За изграждане на моралния компонент са необходими достатъчно мотивиран личен състав, готов да провежда своята подготовка и достатъчно опитен, знаещ и можещ обучаващ състав, тъй като знанията дават самочувствие и увереност в обучаващия. **Мотивацията** в подготовката се постига чрез реалистичност, целенасочено планирана, ресурсно осигурена и чрез провеждане на иновационни методи и форми на обучение.

Относно **лидерството** следва да се отбележи, че командирите като лидери в даденото формирование са отговорни за провеждането на подготовката. Схващанията на страните в НАТО е да се предостави повече свобода по отношение на провеждане на индивидуалната подготовка или колективна подготовка на ниво взвод, на сержантския команден състав или включване на инструктори. От

друга страна подготовката на командния състав трябва да е насочена към изграждането на лидери, способни да изпълнят определените им задачи.

Що се касае до **мениджмънта** в подготовката той зависи на **първо** място от мениджърските способности и опита на командирите, на **следващо** място от степента на сглобеност на органите за управление (шаба на формирането), и от разработването и актуализирането на документите по планиране, организиране, провеждане, контрол, оценка и отчет на подготовката в съответната структура. Целта на мениджмънта е постигане на оптимален баланс между целите и разполагаемите ресурси. Ясното формулиране на целите, ефикасното и справедливо разпределяне на ресурсите, наличие на подходяща учебно-материална база и логистична поддръжка са важни фактори в управлението на подготовката. За това основен ръководещ документ е Плана за подготовка на командирите, шабовете и формиранията за съответната учебна година.

Освен концептуалния и моралния аспект, подготовката може да бъде и елемент в изграждането на **физическия компонент**. Тактическите формиранията трябва да са организационно балансирани и способни за изпълнение на самостоятелни бойни действия. Съставът, структурата, готовността и ограниченията при използване на силите в сухопътната операция зависят от конкретната операция. Физическия компонент пряко кореспондира с боеспособността на тактическите формиранията, поради това че тяхната организация осигурява успешно изпълняване на задачите в широк спектър на сухопътните операции при всякакви условия на средата, без големи промени в организацията или екипировката и подчинена на мисията на старшия командир.

В заключение следва да се направи извода, че изграждането и поддържането на боеспособни тактически формирания е дълъг, сложен и постоянен процес изпълнен с редица предизвикателства. Като основен елемент на боеспособността, подготовката на формиранията представлява важен фактор, с който както командирите така и висшето военно ръководство е необходимо да не подценяват за да се гарантира сигурността и териториалната цялост на страната. Оценката на реалното състояние на боеспособността е в пряка зависимост от нивото на подготовка на командирите, шабовете и формиранията. За да бъде избран подход за оценка на боеспособността следва да се определи и един широко обхванат подход за оценка на необходимите способности по отношение на подготовката, което ще е направление за бъдещи изследвания.

References:

1. Градев, К., (2013) „Перспективи за развитие на военно-образователната система на Република България.“, Годишник на Факултет „Командно-шабен” 1/2012, (с 57 – 62), С: ВА, ISSN 1312-2991
2. Градев, К., Хинов И. (2018). „Предизвикателства пред тактическите формирания при провеждане на тактически учения с бойна стрелба”, Сборник доклади от годишната научна конференция на факултет „Национална сигурност и отбрана“ 17 – 18 май 2018, Първа част, (с. 50-53), С., ВА, ISBN 978-619-7478-05-1
3. Доктрина на Въроръжените сили на Република България, Издание (А). (2017). С: МО
4. Доктрина за подготовката на Въроръжените сили на Република България, (2018). С: МО
5. Доктрина за сухопътни операции, (2014). С: МО
6. Петков, Й. (2019). „Основни насоки за повишаване на уменията на личния състав на разузнавателните формирания“, International Scientific Conference 2019 Collection of papers Defense and security Arms, Technologies, Logistics Communication and Computing technologies, Cybersecurity, Social science, (с 85-92), Shumen ISSN 2367-7902
7. Ръководство за планиране на отбраната, базирано на способности, (2019). С: МО
8. Чалъков, Р., (2020). „Фактурна структура на показателите в процеса на планиране на огневата поддръжка в операции“, Военен журнал 1-2/2020 (с. 108-121), С: ВА, ISSN 0861-7392

9. Army Doctrine Publication AC 71940, Land Warfare Development Centre
10. <https://www.dnes.bg/notifikacii/2018/10/15/boesposobna-li-e-voiskata-ni-ot-136-strani-60-ti.390541>
11. Добрев В., Кацев И., Пилотно изследване на нервно-психическа устойчивост и екипна сплотеност на курсанти при провеждане на бойни стрелби в условия на повишен риск, годишна научна конференция НВУ „Васил Левски“, 2019.